

გუთნის-დედა,

მამულის-მოვლისათვის.

ბელი მოსწერდა ტფილისში.
ო. კურსელისის სტამბაში.
მუიას, საკუთარ სხვაში.

გამოიცემა ორჯერაში ერთსულ. ფასი ერთის წლის გამომცემის კინც დრისკარხელ კელს აქრის ერთი მანეთი, რომელიც არ აქრის ორი მანეთი.

«ცისკარხელ» დამატება.

ნ. 17

რედაქციისათვის.

ფასით, რედაქციას სარჯი აქვს ამ კურნალების და გასეთების გამოცემაზედ, და თუ კელის მომწერთაგან არ შემოვიდა ფული, რომლის დონის-ძიებით გამოვა ერთიცა და მეორეცა. იმედი გვაქვს ამ ჩქვსს უმორჩილესს თსოვანს მიიღებენ და ფულს დროთი შემოიტანენ, რომ შემდგომის წლის ზრუნვას შეუდგეთ.

რედ. ბ.]

პირველის კისათვის.

(სტ. ალ. შანშიევისა.)

ამ სტატიით მსურს შევატეობინო ჩქვსისს «გუთნის-დედას» მეთსეულებს, თუ როგორ აკეთებენ სსუა ქვსენება პირველის კის

«ცისკარხელ» კელის მომწერთ, რომელთაც შემოუტანიათ ფასი მსოლოდ ქუნალინა, და ეგსავნებთ დამატება «გუთნის-დედა» რომლისა ფასი არის ერთი მანეთი, და ჯურევი არ შემოუტანიათ რედაქციაში, უმორჩილესად სთხოვს რედაქცია წარმოგზავნონ დროთი, რადგანც წელიწადი მადგენი აღარა დარჩენილარა, თვთქმის მალე თავდება. აგრეთვე, რომელნიც ცალკე იწერენ «გუთნის-დედას» და «ცისკარს» ვსთხოვ დამბურთნ ფულის შემოტანას; კარგათ მოგხსენებ.

გამოსასრდელად სარაიებსა ამისათჳს საჭიროთ ვხედავ, გამოვსწერო აღწერა კოლინის და გრაფის დონდალის თსსულებათაცან, რომელნიცა ამ საქმეში დიდად დასეღლოვნებულნი და გამოცდილნი არიან. რასაკერეველია იმ სარაიების ეკეუება, რომელიც დის სმარებაშია ვეროწაში. ჩუწნში არ შეიძლება, რადგან იმას დიდი სარჯი უნდა, მხოლოდ ამ ჩემს აღწერილობაში ამისათჳს შემოამავს, რომ ვიცოდეთ, რახედ არის დაფუძნებული იქური ჭიის აღსრდა. რა ვცნობთ იქურის სარაიების მოწეობილებასა, ჩუწნ შეგვიძლიან ჩუწნის შემდეგის გვარად ჩუწნებურად შევაწყოთ, როგორც შემეგინს ჩუწნს ადგილის მდებარობასა. ბოლოს ვანჩუწნებ შეითხველთ სარაიის ზღანსა, რომელშიცა ინახაქენ და ჩუწნულებათა აქწით კახეთში. უნდა სწორეთა ვსთქუათ, რომ კახეთში რიგიანათა აქწით ჭიის მოსავალი ოთახი მომართული.

სამსლეარს კარეთ, იტალიაში და ფრანციაში, სადაცა მომატებით გამოზრდინანბრეშუმის ჭიასა, სარაიები შესდგებიან ორის ნაწილისაგან: ოთახითგან, რომელშიცა გამოიფხიზლებს ჭიის თესლი და ზირველ დაწეებაში სადაცა გამოიკვეება და მეორე ოთახი შემტკომის გამოსასრდელათ. სოკ ერთს სარაიას უმატეტებენ მესამეს, ესე იგი სარდაფს, იმ აზრით, რომ ვინიცობა არის სიცხემ შეაწუხოს, სივრილეში

გამოიკვეებოდენ, და ფოთოლიც ნედლად შეინახებოდეს. ეს ოთახები ერთი ერთმანერთისაგან კაირჩევიან თავისის მოწეობილობით.

ამ ოთახსა, რომელშიცა შეიძლება მოთავსდეს ნასეგარ გირვანქის თესლის გამოცხევი ჭია, აქწს სივანე 4 არშინი, სოლო სივრძე 6. ამასთანავე აქწს ორი ფანჯარა, ამ ოთახს მიეშენება ჰატარა (ვერედნა) წინა ჰატარა ოთახი, ამისათჳს, რომ ცხელმა ჰაერმა არ შეაწუხოს და არც მესველელთ დაუშალონ გავლა გამოვლაში. გუნჭულში აქწს ფეხი, რომელიცა უნდა კახურდეს მეორეს მხრით, ამ ჰაერი თანასწორედ ტფილი ჰქონდეთ. ოთახის შუა გულს დადგეულია სტოლები ორ სამ რიგათ, ეს სტოლები დაშარებულები არიან მიწაში ჩასმულ ბომბსედ. ამ სტოლებსედ აწევა კარდონის ქაღალდის ანუ ხის ეუთები, რომელშიც არი თესლეული და რომელშიცა უნდა მოცოცხდენენ. ამამივე ზირველ დასაწეისში იკვეებიან.

ამავე თესლის რიცხუწს, ესე იგი ნახევარ გირვანქის თესლის ოთახსა აქწს სივანე 9 არშინი, სოლო სივრძე 21, და 61 არშინი სიმაღლე. სარაიაში გამართულია ორ რიგობასედ ერთის არშინის სივანე ლასტები, იმ სიმორესედ ერთმანეთთან, რომ კაცს ადვლათ შეეძლოს შუაში გავლა, კედლითგან ერთს ჩეტვერტს არშინ-

ზედ მოპარებით, რომ თავისუფლად იმოქმედოს ჭაერმა. ამ გვარი ლასტები ერთმანეთსედ მიდგებულია ექვსი რიგობადინ, ეს ლასტები დაწოებილია დანშულს დედამიწაში ბოძებზედ, რომელშიაც მოპართულია კიბუები, რომ მუშაკაცი ავიდეს აქედან და დაარტყოს სანკელი. ჭერში ატანილია ოთხი გასაჯალი ტრუბა, საიდგანაც ჭაერი მოქმედებს; ამ გვარივე ტრუბა ერთი გაუვანილია კედელში დედამიწის ზირათ. როდესაც ძრიელ სიცხე იქნება, აქედან სივრილე იმოქმედებს, ამას გარდა კუთხეებში ბუსრები აქვს დატანებული, რომ ვინცობაა საჭირო იქმნეს გათბონ. ოთახი დიდი არის, ამისათვის დგას ქვების ფერი, რომელს ტურბა კედელში არის გატანილი. ფანჯარა აქვს ამ ოთახს ექვსი და მინის მავიერ გავრულია ქაღალდი, ამისათვის, რომ ძრიელი სინათლე არ შევიდეს და მზის სხივებმა არ შეაწიონ.

ზარეული სარაის კუთვნილებანი არიან სტოლეზორ, რომელსეც გამოიკვებებიან ჭიები, ამ სტოლეზს აკეთებენ სხუა და სხუა მასალისაგან. ლასტები გადაკრულია მსხულის ტილოთი. ეს უნდა ვიფიქროთ, რომ ჭიები გარეულს მდგომარეობაში იხრდებიან სეპზედ, თავისუფლად, თავისუფალს ჭაერში. და რადგანც ჩვენ მინა ვსრდით, ამისათვის უნდა კელი შეუწყოთ ისე, როგორც იმათ მოუსდებათ. როგორც

უნდა მოუშალოთ სარაი, მანც არას გზით არ შეიძლება სრულებით ნაკლულევენება არა ჭქონდეს ჭაერის თავისუფლად იმოქმედებას.

ფრანციაში ლენაქის მსკავსს ტილოს აკრამენ სტოლეზს, ეს ვეკლასედ უკეთესია, ეს წმიდათაც ინახავს ჭიასა, არც ჭაერს უშლის თავისუფლად მოქმედებასა და არც ჭია სცვვა ძირს, ამასთანავე დიდ ხანს ინახება და რამდენსამე წელიწადს სმარებაშია.

ბადისათვის.

ამას წინათ № 16 ვეკმე მოხსენებული არის, რომ ბადის გამენება იწეება: ზირველად ბოსტნეულისაგან, მეორე უფლის სესილის დარტყსაგან, მესამე მენობისა, მეოთხე გასხვლისა და სხუა, ამისათვის აქ აღიწერება ზირველად ბოსტნეულებზედ.

სამსუარეულოს ბოსტნეულობისათვის. (1)

1) ბოსტნეული ესოდენ საჭირო არის

1) ბოსტანს ეკუთვნის მწვანის გარდა სხუა და სხუა ნესვი, სასაშრო, ვიტრი, გოგრა, კარტოფილი, კომბოსტო, ხახ და სხუანი.

რაოდენიც თუთ სამხედროეული. ამისათვის, რომ ის გვაძლევს სამხედროეულოში საჭიროსა მშენილსა და სხუა საჭიელთა სასარგებლოდ ჩუწნდა. თუმცა ესეთი საჭიროება და სარგებლობა უველამ იცის, მაგრამ არ გამოირჩევენ სოლმე ბოსტნეული-სათვის შესაფერსა ადგილ მდებარობასა და კარგს მიწასა; აგრეთვე მრავალნი სოფლის სახლოსანი, მქონებელნი ბოსტნებისა, სშირად ანდობენ მოვლასა და მზრუნველობასა ბოსტნეულისასა დედაკაცებსა, რადგანც რაცხვენ ბოსტანსა მცირეს მოსავლად, ეს მართალია, რომ ნაყოფიერება მისი გამოდის ესოდენი, რაოდენათაც უფროს უღებთ და გავაკეთებთ. 2) მომეტებული ნაწილი ამა შემთხვეულებიხა ის არის, რომ ბოსტნეულს დანიშნენ სახლის შორს ანუ არ გამოირჩევენ კარგს მიწიანს ადგილს, ანუ დათესვენ ძალიან ნოტიოს ადგილს, ან სრულებით უწელოს ადგილს, ბოსტანი შემთხვევის მოუკლებობასა, ანუ სხუათაცან გაქურდავსა და ან თავის დროს მოურწყველობასა, ამისათვის ვერ მივიღებთ კარგს სარგებლობასა ბოსტნისაგან. 3) ბოსტანი უნდა იეოს გუოფილი ცალკე კენახისა, და ხესილ ბაღისაგან, არ უნდა იეოს ხეების ჩრდილში, არამედ გამოხენილს შიანს ადგილს, ამისათვის რომ ჩრდილი ძალიან ავნებს ბოსტანსა, 4) გამოცდილებით ვიცით, რომ თრ წელს ზედიზედ

ერთი და ისივე მცენარე დათესილი ერთს ადგილზედ, უთუთ იკლებს ნაყოფიერების გამოცემასა, უნდა ეოველს წელიწადს გამოუკვალოს თესლეულს, და რომ უცვლის ადგილს ეს უხდება ძალიან კარგათ. 5) ბოსტნეულის მენახვა და ქონვა იმაზედ არის დამოკიდებული, მიწა ძალიან გულს მოდგინებით გადავბართ და გადავბარუნოთ, სასუქი შევაერთო, თუთიეულს მცენარეს მიესცეთ შესაფერი ადგილი, გამარგლოთ სხუა ბალახებოტეან და არას დროს არ გავატართ დრო მოწიქვსა, როდესაც გოლვა იქნება. 6) ასალი ბოსტნის ადგილი დანიშნული, უნდა დაბაროს თორმეტი ვერშოკის (გოჯის) სიღრმეზედ, ზემოთი მიწის არსი უნდა ძირს მოაქციოს და ძირის მიწა ზევით, ეოველს სამს ანუ ორს წელიწადში ასე უნდა გადაბარუნოს მიწა, და იქნება ფრიად სასარგებლო სუეოვლის მცენარისათვის. მიწის გადაბარუნება ასე არის მარჯულ და ადული: როდესაც კვლავს თითო აშშინ ნახეგარინანს სიგანით გავაკეთებთ, მაშინ ორი კაცი ერთს კვალზედ დადგებიან ერთი ერთს მხარეს, მეორე მეორეს მხარეს, ამას თხრიან, იმ ერთს კვალს თორმეტის ვერშოკის სიღრმეზედ და დაჭერიან კვერდზედ, მეორე კვალსაც ამ ნაირად თხრიან და ჩაჭერიან ზირველს ამოთხრილს კვადში, სოლო ზირველს ამოთხარს მეორეს ამ ნათხარში

და ესრეთ ვეკლას კვალს ასე უხმენ, ზე-
ვით ქვეშე და ქვევითი მიწა ზვეითი მოე-
ქცევა. (შემდგომში მოვიღებარაკებ საკუთრის
ბოსტნეულზედ, ესე იგი ჰარნიკზედა. ჰარ-
ნიკი არის ბოსტანში დადგმული მოგრძე
ხის უუთოვით, ფანჯრებით დასასურავი,
რომელშიაც ჩაიურება მიწა და სასუქი, და-
ითესება ბოსტნეული და მოდის ზაპირით
გამოუღვევლი მწვანელი და სხუანი. აგრე-
თვე შევადგენ სიას ეოვლის თესლეულე-
ბისასა და მოვისსენიებ თუ როგორ უნდა
იმათი რიგზედ დათესვა და თუთოეულის
კვლის შეწობა.

ილ. რუსიევი.

ღონისძიება ჰურის კბენარის გაწვევტისა-
თჳს.

უოველს კუთხესა და ამბარში სადაც
ჰური ჩაიურება დაუუღეთ კონებათ შეკრე-
ლნი ანწლის ფოთოლნი, რომელსაც შეეს-
ვევიან ჰურის ტილნი, და უოველს კვრას
სიფრთხილით გამოიტანდეთ და ცეცხლში
ჩასწოვდეთ და კვალად დაუწოვბდეთ შეკ-
რულთ ანწლის ფოთოლთ. იმ ღონისძიე-

ბით ჰურის ტილნი სრულებით გასწვდებიან.

ღონისძიება აღმოწვევტისათჳს კომბოსტოს
ჭიათასა.

აკრიფეთ კომბოსტოებსზედ დასვეული
ერთი კარვი მუჭა ჭია. მოიღეთ ქვაბი,
დაასნით წყალი, და ხარშეთ ძლიერ, რომ
სრულებით მოიძაძენ ჭიანი და შემდეგ
გაცვიებისა ასხურეთ კომბოსტოთა ზედა,
რომელთაც ახვევია ჭია, ამ ღონის ძიე-
ბით ჭიანიც გასწვდებიან და კომბოსტო-
ნიც კარგათ აღიზრდებიან. ვერუთვე მოქქე-
ცით თაღვამთა და სხუათა ამ ვვართა
მცენარეთა.

ღონისძიება ოდესაც ხის ნაუთფი არ მო-
ვიდეს ტუქში ღორთა საჭმელად და ჰატრონს
საქონელნი არ გაუწვდენ.--

მოსანით წყლის ახლო რამდენისამე
დღის მიწა, და დათესეთ წვრილად დაჭ-
რილნი მიწა ვამლანი ისე, რომ უოველს
ნაკულუებას თვალი აქედეს, და ორჯულ
ანუ სამჯურ გათონსეთ და შემოდგომაზედ

აღმოიღეთ, აღაშენეთ არგოები და აჭამეთ ღორთა, რომელთაც დიდის სიამოვნებით სჭამენ და დასუქდებიან და შემდეგ წელიწადშივე მიწა კვალად მოხანით და დაფარცხეთ, რომელსაც დათესვა ღარ მოუნდება რადგან მთელი მოხსული და დაფარცხული მიწა დანარჩენის მას შინა მიწა ვაჭლით აღმოვა და მოექცით შემდეგშიაც ვითარცა ზევით სწერია.

თ. ს. გურგენაძე.

სსჭა და სსჭა ცნობა მოსავლის შესახებ.

--შამასა. **28** ივლისს. პირველ გაზაფხულის დაწყებაში მოსავალი ჩინებული იყო, მაგრამ შემდგომში დიდის კვალვისაგან პრიელ შეწუსდა მოსავალი. ამას გარდა, რაც კვალვამ დააკლო, ის შეუსრულა ვალიამა, რომელმაც სრულებით მოჭამა როგორათაც ქერი ატრეოვე ზური. ბალახი სომ ვის უნახავს თვალთ, ისე პრეტუნა ცხარე მსება. თივა პრიელ ძვრად იმოკება. მთიანს ალაგს უფრო ცოტათი მოსავლიან, სადაც სივრილე იყო.

--დილიჯანსი, **31** აგვისტოს. ელისავეტოპოლის უესდმი მოსავალი სსჭა და სსჭა

გვარია, შამადილის და ვანანის უნასტკაში ენები მოიწუნენ კვალვისაგან; მთიანს ალაგებში სეტუვამ პრიელ დასეტუვა, გარდა შამადილის უნასტკის სოფლების მიხაილოვსკისა, ჩემბრანისა, ატამ-ლალისა და ახაჭლისა, რომელთაც მოსავალი მოვიდა რიგანი. ელისავეტოპოლის უნასკაში, სადაც სარწუავია, იქ ჩინებული მოსავალი მოვიდა; მთიანს ალაგებშიც იცდი. ზოგი ერის ალაგებში ჯერ შეაწუსა კვალვამ, შემდგომს ისე ატეხილი წვიმები იყო, რომ ვერას გუნთ ვერ გაითობა, და ამის გამო მცირე თივა მოვიდა.

--კარანისი, **4** აგვისტოს. ალაქსანდროპოლის და ემიაწინის უესდებში, თივის მოსავალი კარგი არის; ნოვობაიხეთის უნასკაშიც, რადგანც მთელი იჭინის თვე ისე გავიდა, რომ წუშა არა ეოფილა, ბალახი გასმა. მრთელს უესდმი თუძვა ტანით დაბალი ეუნა არის, მაგრამ თავთავი დიდროანი აქეს და მარცვალის მსხვლი, მურჯანლის მინდვრის გარდა, სადაც კვალვისაგან გასმა.

ნოვობაიხეთის უნასკაში ბალახი ვაითიბა, ასლა ეუნებსა შეიან, ალაქსანდროპოლის და ემიაწინის უნასკებში მკა ჯერ არ არის გათავებული, სადაც დაბლობი ალაგია, იქი სრულებით მორჩენ.

ცნობილი სი...

ყოველის მხრითგან მოკვდის ცნობა მოსვლის შესახებ და, აბა თუ კასეთიდან, რომელიცა ჰირველი მხარეა თვითქმის საქართველოში, ერთმა გვანობოს როგორი მოსავალი ღვინისა, თუ ზურისა, სიღრადის და თელავის უესდებში. ეს «გუთნის დედა» იმისათვის გამოდის, რომ შევიტყოთ სხვათა შორის, სხვა და სხვა მხარის მოსავალი და ერთმანეთს გამოვსცეთ ამ გაზეთით ხმა, მაშინ რასაკვირვებელი დიდ წარმატებებში შევა მამულის მოვლას.-- რ.

მიზეზი ელვისა და ქუხილისა და აგრეთვე მესის წამალი.

ერთს შეკრებულებში ქრანციის ხაბდუმიანი წაეკითხათ წახისკა უულის ზოვისა, იმის შენიშნულება ქუხილზედ და მესის ჩმოვარდნაზედა, ამერიკაში შეერთებულს შტატში და კუბის კუნთულშია. მიზეზით ქუხილის ზოვის გამოჭეპვის შეჯახება ორის ერთმანეთის წინაღმდეგის ჭეურისა, რომელთაცა აქვთ სხვა და სხვა სითბობა, რომლისგანაც წარმოსდება ელვა და ქუხილი, სწორეთ იმას ჭეპვის, როგორათაც

წუძა მოდის, მაშინ როდესაც ორი წინაღმდეგნი ქარნი შესვლებიან ერთმანეთისა. იმ ზოვის ამ საქმისათვის უდევნია და უნახავს, რომ ოთხს წელიწადში დასცემიანთ **692** მესი, რომლისგანაც **262** დახოცილან, **450** მორჩენილან. კუბის კუნთულშია **105** ადამიანისაგან, რომელთაც მესი მოსუედრებით შეექმენაწალი მომუდრან. უვალი ზოვი გვირჩევს ღონის ძიების მიღებისა მესის დაცუელეებაზედა, რომელსაც ამერიკაშია შეერთებულს შტატშია სმართბენ. ვითომ იუოს ჰირველი და უებრი წამალი ცივი წვალი. რომელსაც ჭხმართბენ შემდეგის სახითაც: მეს-დაცემულსა, ადამიანი იუოს თუ ჰირველს. ასლოს მესის ჩამოკარდნისაგან გულუწუხებელი იუოს ვინმე მაშინვე ასსმენ უწვევტილვ ერთს საათს მოელს ტ-ნსზედა ცივს წვალსა სანამ სიცოცხლის ნიძანი რამ გამოანდებთ. ამერიკაში, შეერთებულს შტატში ამ ღონის ძიებას სმართბენ მთლად სასოკადოთა, რომლითაც ხედვენ დიდს შემწეობასა ცივის წვლისაგან, როგორათაც თვთ ზოვი ანბობს რომ ის იუოს მნახავი მორჩენილებისა ცივის წვლისაგან.

საქართველოშიაც რასაკვირვებელი ამ გვარი უბედურებითი შემთხვევები მოხვედება ხოლმე. და ურიგო არ იქნება ჩუწნც მივიღოთ ამ გვარი ღონისძიება.

მის. ჩიკიანი.

მომხადება ფეივანდის ძალამოების.

ა) აიღეთ სამი გირვანქა წმინდა სამთელი, ერთი გირვანქა ფისი, თორმეტი გირვანქა უმარლო ერობო, ნახევარ გირვანქა სკიპიდარი, ეს ეოველივე კარგათ აურიეთ, დადნეთ ცალცალკე და შემდგომ ერთათ აურიეთ; რადგანაც ეს ძალამო ხელებს ეკვრება, იმიტომ მოხმარების დროს ხელებსზე ან ზეთი, ან ერობო უნდა წაისოთ.

ბ) აიღეთ ორი გირვანქა რომელიც წვრილად დანაუული თისა, ორი გირვანქა საქონლის ჰატივი. მეოთხედი გირვანქასა სკიპიდარი, ორი მეჭა საქონლის ბალანი. ეს ეოველივე აურიეთ და იხმარეთ ფეივანდის და დამავებულ ფეივანდისათვის.

გ) აიღეთ ერთი ნაწილი ახალი ძროხის ჰატივი, მაგალითებრ თექვსმეტი გირვანქა, რვა გირვანქა ძველი შინობის ნაქცევი კირი, ოთხი გირვანქა გაცრილი ნაცარი, ერთი გირვანქა წმინდა ქვძა; ამას მოუმატეთ სამეოფა წვალი და იხმარეთ დამავებულის ხეებისათვის.

ფანჯრების კანაღესი ძალამო (ხამსჯა:)

აიღეთ ერთი ნაწილი წმიდა დანაუული მელი, ერთი ნაწილი ერობო, ან ღუმა და კარგათ აზილეთ ერთათ, ამ გვარი ზამსჯა იმითი არის კარგი, რომ არა ხმება, როგორც ზეთში აშკელილი და ფანჯრებს არ ავნებს, გაღების დროს.

ღონისძიება ლაქების გამოსაუვანათ სხუა და სხუა ნაირის ფარჩებიდან.

წმინდა სამთლის ლაქის გამოუვანა: აიღეთ ცხარე არაუი ან სპირტი და წაუსვთ ლაქას, სპირტის ძალა დადნობს წმიდა სამთელს და მტკერის მსგავსათ აჭეკება.

ღონისძიება გამოსაუვანათ წმინდის ხანთლისა, ფისისა, ნუთისა, ზეთისა და სკიპიდრის ლაქებისა მუდისავან, ტერნოსკან და სხუა მატელის ფარჩებისავან:

ამ გვარნი ლაქები ჯერ უნდა სიფრთხილით დანით აფხიკოთ, შემდგომ წაუსვათ სკიპიდარი და ცხელ ნაცარსველ დაიჭიროთ რამდენიმე ხანი, დასასრულს ლაქას სხუელი ქალაღდი დაფარეთ, უთო წაუსვით, ბოლოს ლაქის ალაგი კარგათ არიეთ გაწმინდეთ, თუ ერთ გზით ლაქა არ ჩამოვიდეს, ეს ღონისძიება განიმეორეთ.

ნ. ჰაული.